Socialutskottets betänkande

1978/79:20

med anledning av propositionen 1978/79:65 om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift m. m. jämte motion

Propositionen

I propositionen 1978/79:65 har regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Wirtén – föreslagit riksdagen att

1. antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift m. m.,

2. bemyndiga regeringen att, om den finner det påkallat, ändra de regler som gäller amorteringsvillkoren för garantilån för arbetsmiljöförbättringar under de förutsättningar föredragande statsrådet angett i propositionen.

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
För ett vart av åren 1976 och 1977 skall arbetarskyddsavgift utgå med ytterligare tre hundradels procent av lönesumman enligt 3 §. Förhöjd avgift skall dock ej erläggas av kommun eller landstingskommun.	För ett vart av åren 1976, 1977 *och 1979* skall arbetarskyddsavgift utgå med ytterligare tre hundradels procent av lönesumman enligt 3 §. Förhöjd avgift skall dock ej erläggas av kommun eller landstingskommun.

Genom tilläggsavgiften influtna medel skall föras till en fond benämnd fonden för arbetsmiljöförbättringar, som förvaltas enligt grunder som regeringen fastställer.

Medlen skall enligt särskilda bestämmelser användas för att bekosta räntelättnader och täcka vissa andra kostnader i samband med statligt kreditstöd för arbetsmiljöförbättringar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1979.

[1] Senaste lydelse 1975:353.

Motion

I motionen 1978/79:75 av Rune Gustavsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att

1. låncgarantier för arbetsmiljöförbättringar förlängs till att lämnas även under år 1979 och 1980,
2. garantiramen utvidgas med 150 000 000 kr. för tiden fram till utgången av år 1980,
3. behovet av ytterligare uttag av arbetarskyddsavgift för den föreslagna förlängningen prövas i ett senare sammanhang,
4. i övrigt bifalla propositionen.

Utskottet

Riksdagen beslutade i maj 1975 om vissa stimulansåtgärder för arbetsmiljöförbättringar (prop. 1975:66, SoU 1975:16, rskr 1975:191). Beslutet innebar att staten fick teckna garanti för lån för att finansiera förbättringar av arbetsmiljön, i första hand i mindre och medelstora företag. Garantin avsåg lån om högst 100 000 kr. per företag. Lånen skulle löpa på sju år med de två första åren amorteringsfria. För att stimulera företagen till arbetsmiljöförbättringar beslöts att de två första åren också skulle vara räntefria. Det statliga garantiåtagandet skulle avse totalt 200 milj. kr. under tiden den 1 september 1975–den 31 december 1976.

Riksdagen beslutade vidare i december 1976 att stödet, inom ramen av 200 milj. kr., skulle utgå även under år 1977 eftersom garantier endast tecknats för knappt 55 milj. kr. vid utgången av september 1976 och betydande belopp av garantisumman annars skulle kvarstå outnyttjade vid periodens slut (prop. 1976/77:35, SoU 1976/77:20, rskr 1976/77:70).

I förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 (prop. 1977/78:101) föreslog regeringen bl. a. att stödet skulle utgå även under år 1978 och att ramen skulle utvidgas med ytterligare 100 milj. kr. samt att beloppet per företag skulle höjas till 125 000 kr. Riksdagen godkände i mars 1978 förslaget i vad avsåg garantilån för arbetsmiljöförbättringar (SoU 1977/78:21, rskr 1977/78:138).

Lånegarantier tecknas sedan den 1 juli 1978 för statens räkning av de s. k. utvecklingsfonderna i resp. län (1978:19). Dessförinnan tecknades de av företagareföreningen i länet. Som villkor för att garanti skall tecknas gäller att lånet avser förbättring av arbetsmiljön i redan befintlig anläggning och att möjligheter till annan finansiering saknas. Låneansökan skall ha tillstyrkts av de anställdas företrädare i skyddsfrågor.

De kostnader som följer av garantilånesystemet består främst av ränte- och administrationskostnader samt kostnader för infrianden av ställda garantier. För att finansiera verksamheten inom den första ramen om 200 milj. kr. togs för åren 1976 och 1977 ut en särskild avgift om 0,03 procentenheter enligt

lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift (paragrafen införd 1975:353). Medlen fördes till fonden för arbetsmiljöförbättringar. Stat, kommun och landstingskommun är undantagna från garantisystemet. Staten har dock betalat avgift för ändamålet. I den ovan angivna propositionen 1977/78:101 anförde dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet att de kostnader i form av räntebefrielse, garantiinfrianden, administration m. m. som skulle uppstå under år 1978 enligt gjorda beräkningar förskottsvis skulle kunna täckas av de medel som fanns innestående på fonden för arbetsmiljöförbättringar. För tiden därefter framhöll han emellertid att fonden måste tillföras nya medel och föreslog att en särskild arbetarskyddsavgift på 0,03 procentenheter skulle tas ut för år 1979 enligt samma regler som gällde för åren 1976 och 1977. Han anförde vidare att detta krävde ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift och att han hade för avsikt att senare återkomma i denna fråga. I den nu aktuella propositionen 1978/79:65 föreslås att lagen ändras i enlighet med det anförda.

I propositionen föreslås vidare att riksdagen skall bemyndiga regeringen att, om den finner det påkallat, få besluta om ändring av amorteringstiderna för garantilån för arbetsmiljöförbättringar om det visar sig att amorteringsproblemen blir betydande för företagen.

Statens industriverk (SIND), som har tillsynen över verksamheten, har fortlöpande rapporterat utfallet. Vid utgången av september månad i år hade garantier tecknats om ca 245 milj. kr., fördelat på knappt 3 900 företag med uppskattningsvis 55 000 anställda. Vid samma tidpunkt fanns hos utvecklingsfonderna 300 inneliggande ansökningar om sammanlagt 22 milj. kr.

I propositionen diskuterar arbetsmarknadsministern också frågan om det finns anledning förorda en ytterligare förlängning av verksamheten med arbetsmiljögarantilånen. Som närmare redovisas i det följande finner han dock inte skäl förorda en sådan förlängning. Emellertid anför han att han har för avsikt att senare inhämta regeringens bemyndigande att tillsätta en utredning med uppgift att bl. a. se över de små och medelstora företagens möjligheter att inom ramen för befintliga kreditmöjligheter klara av sina arbetsmiljöinvesteringar.

I motionen 1978/79:75 av Rune Gustavsson m. fl. (c) riktas erinringar mot arbetsmarknadsministerns ställningstagande till frågan om en förlängning av möjligheterna till garantilån. Motionärerna menar att det skulle vara naturligare att man först utredde frågan om de små och medelstora företagens möjligheter att finansiera arbetsmiljöförbättrande åtgärder och att först därefter, om det visade sig befogat, ta bort möjligheterna till stimulansåtgärder. Motionärerna vill att – i avvaktan på resultatet av det aviserade utredningsarbetet – de nuvarande bestämmelserna om arbetsmiljögarantilån skall förlängas under två år, dvs. 1979 och 1980. De vill vidare att låneramen utvidgas med 150 milj. kr. Frågan om finansieringen av kostnaderna för motionsförslagen bör prövas i slutet av 1979.

En begränsad utvärdering av verksamheten med garantilån för arbetsmil-

jöförbättringar har gjorts av SIND. Undersökningen som redovisas i propositionen tyder på att merparten av de investeringar som genomförts med hjälp av garantilånen ändå skulle ha genomförts förr eller senare. Lånen synes således främst ha inneburit att de berörda investeringarna tidigarelagts. För egen del anför SIND bl. a. att stimulansinslagen i arbetsmiljögarantilånen är tämligen begränsade, varför låneformen i sig knappast lockar fram miljösatsningar som inte har även andra motiv och som förr eller senare ändå skulle ha kommit till stånd. Antalet lån är stort, anför myndigheten, samtidigt som det genomsnittliga lånebeloppet är lågt, något som medför en betydande administrativ hantering. Det kan enligt SIND:s mening ifrågasättas om denna står i rimlig proportion till effekterna av insatserna. Enligt myndighetens mening bör finansieringen av arbetsmiljöinvesteringar kunna lösas inom ramen för nuvarande system för industrigarantilån och rörelselån från utvecklingsfonderna. LO har enligt vad utskottet inhämtat i skrivelse till regeringen framfört liknande synpunkter beträffande finansieringen av arbetsmiljöförbättringar i de små och medelstora företagen. LO har motsatt sig en ytterligare förlängning av verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar.

Utskottet vill emellertid också framhålla att det i ärendet framförts uppfattningar som stöder förslaget i motionen om en förlängning av verksamheten med garantilån. Sådana uppfattningar har nio av tio utvecklingsfonder, som deltagit i SIND:s utvärdering, gett uttryck åt. Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen vill att låneformen skall permanentas.

Arbetsmarknadsministern är med hänsyn till att meningarna om låneformen är delade inte beredd att förorda en ytterligare förlängning av verksamheten. Inte heller utskottet kan förorda en sådan förlängning. Vid denna bedömning beaktar utskottet bl. a. vad SIND anfört därom att antalet garantilån varit stort samtidigt som det genomsnittliga lånebeloppet varit lågt, något som medfört en betydande administrativ hantering. Enligt SIND:s mening kan det ifrågasättas om den administrativa hanteringen står i rimlig proportion till effekten av insatserna.

Som arbetsmarknadsministern anför återfinns arbetsmiljöproblem på många olika arbetsställen vare sig de är stora eller små, har privata eller offentliga huvudmän. Det finns därför principiellt ingen anledning att särskilt prioritera vissa typer av företag. Om problemen i de små och medelstora företagen är så stora eller deras ekonomiska läge så ansträngt att de anställda i dessa företag löper risken att få sämre arbetsmiljö än sina kolleger på andra typer av arbetsplatser kan dock finnas skäl till en annan bedömning. Utskottet delar denna uppfattning och har därför inte något att erinra mot att en sådan utredning kommer till stånd som arbetsmarknadsministern förutskickat.

I enlighet med det anförda avstyrker utskottet yrkanden i motionen som avser beslut om en förlängning av verksamheten med lånegarantier, en

vidgning av låneramen och ett uttalande om senare ställningstagande till ytterligare uttag av arbetarskyddsavgift.

Utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna ändringen i lagen om arbetarskyddsavgift, som innebär att en särskild arbetarskyddsavgift på 0,03 procentenheter skall utgå under 1979. Utskottet har inte heller något att erinra mot att det i propositionen begärda bemyndigandet lämnas.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande frågan om en förlängning av verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar, m. m. avslår motionen 1978/79:75,
2. att riksdagen bifaller propositionen 1978/79:65.

Stockholm den 6 december 1978

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Kersti Swartz (fp), Anna-Greta Skantz (s), Bengt Bengtsson (c), Karl Leuchovius (m), Kjell Nilsson (s), Britt Wigenfeldt (c)*, Sven-Gösta Signell (s), Per Gahrton (fp)*, Ulla Tillander (c), Stig Alftin (s), Lena Öhrsvik (s), Rune Gustavsson (c), Iris Mårtensson (s) och Ingegerd Troedsson (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

beträffande frågan om en förlängning av verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar m. m. (mom. 1 i hemställan) av Bengt Bengtsson (c), Karl Leuchovius (m), Britt Wigenfeldt (c), Ulla Tillander (c), Rune Gustavsson (c) och Ingegerd Troedsson (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 4 med "Arbetsmarknadsministern är" och slutar på s. 5 med "av arbetarskyddsavgift" bort ha följande lydelse:

Som angetts i det föregående är avsikten att det senare skall tillsättas en utredning om de små och medelstora företagens möjligheter att finansiera miljöförbättrande åtgärder. Enligt utskottets mening är det, som framhålls i motionen 1978/79:75 av Rune Gustavsson m. fl. (c), naturligt att utredningen först görs och att man först därefter tar ställning till om verksamheten med garantilån skall upphöra.

Utskottet delar departementschefens uppfattning att principen bör vara att kostnader för att förbättra miljön är en naturlig del av produktionskostnaderna för företagen. Denna princip ruckas heller inte på genom en förlängning

av lånen. Genom den finansiering som tillämpas blir det företagens samlade produktion som betalar miljöförbättringen. Mindre lönsamma företag kan genom denna lösning kräva arbetsmiljöförbättringar utan att alltför hårt belasta företagen.

På grund av det nu anförda och på de skäl som i övrigt anförts i motionen 1978/79:75 anser utskottet att motionen bör bifallas. Verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar bör således få pågå under år 1979 och år 1980 och garantiramen bör utvidgas med 150 milj. kr. för tiden fram till utgången av 1980. Behovet av ytterligare uttag av arbetarskyddsavgift för den föreslagna förlängningen bör prövas i ett senare sammanhang.

I enlighet med det anförda ställer sig utskottet positivt till den aviserade utredningen som bl. a. skall se över de små och medelstora företagens möjligheter att inom ramen för befintliga kreditmöjligheter klara av sina arbetsmiljöinvesteringar. Enligt utskottets mening bör man därvid även pröva möjligheterna till fortsatta garantilånemöjligheter med om möjligt förenklade administrationsrutiner. I den mån utvecklingsfonderna skulle få uppgiften att täcka in även denna typ av lån måste motsvarande ekonomiska resurser ställas till deras förfogande.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande frågan om en förlängning av verksamheten med garantilån för arbetsmiljöförbättringar, m. m. med bifall till motionen 1978/79:75 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.